

- **Handtheater lanceert digitaal archief** bij weemoedig afscheid
- **Comité Werelddovendag 2015** klaar voor viering in Utrecht
- Veertig jaar leerkracht dovenonderwijs: **jubiläum Liesbeth Veldman**

Afscheid van

Een middag vol gemengde gevoelens, zo was het slotsymposium van Handtheater op zaterdag 27 september het best te omschrijven. Na vijftientig jaren vol gevarieerde en unieke producties viel het doek voor Handtheater.

Op 2 mei 1990 werd het gezelschap opgericht in Amsterdam. Na vele jaren met prachtige voorstellingen bleek er geen subsidie voor Handtheater meer beschikbaar. Langs de wanden van SWDA waren honderden foto's opgehangen van de vele momenten op het toneel, de overleggen en repetities die er aan voorafgingen, en de onderwijsprojecten die Handtheater heeft uitgevoerd. Bezoekers konden met oranje stickertjes aangeven welke foto's ze aan het eind van de middag graag mee zouden willen nemen. Alles moest weg, en dat gold ook voor de tafel met stapels DVD's en boekjes van voorstellingen, verslagen van de vele Ooggetuigen-discussies, ansichtkaarten, en noem maar op.

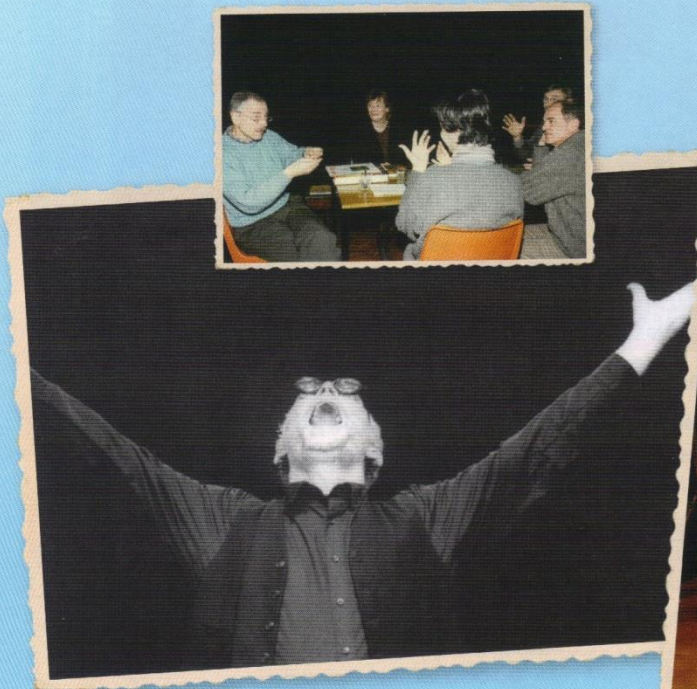
Toine van Bijsterveldt, bestuursvoorzitter van Handtheater, onderstreepte in zijn openingswoord nog eens de belangrijke rol die Handtheater heeft gehad in de ontwikkeling van gebarentaaltheater en de educatie van dove jongeren. Het gezelschap bevorderde de samenwerking tussen dove en horende theatermakers en vormde een belangrijke inspiratiebron voor dovencultuur.

Voor de afsluiting was geen theatraal vuurwerk georganiseerd, maar een sessie van *Ooggetuigen*, een discussiespel dat vroeger een belangrijke plaats had in het educatief aanbod van Handtheater. Het publiek discussieerde enthousiast mee over stellingen die te maken hadden met gebarentaal en kunstvormen. (zie kader rechts)

Het meest indrukwekkende deel van de bijeenkomst was de presentatie van het online archief. Dit prachtige initiatief maakte de afsluiting van Handtheater ook tot een inspiratiebron voor de toekomst (zie kader). Die toekomst werd benadrukt door het archief symbolisch aan te bieden aan twee jonge dove kinderen van dove ouders: Bob (4) en Sofie (2), de kinderen van Annemieke van Kampen en Wouter Bolier. De ouders kregen een klein koffertje aangeboden, waar aanwezig een cadeautje of een wens voor de kinderen in konden achterlaten. Een heel mooie geste naar de nieuwe generatie, die opgroeit met het cultureel erfgoed dat de voorgaande generaties hebben achtergelaten. (zie kader)

Het stemde allemaal wat treurig en weemoedig: een belangrijke periode in de Nederlandse dovengeschiedenis wordt afgesloten. Het enige dat overblijft zijn de herinneringen. En gelukkig ook het online archief.

Handtheater

Ooggetuigen

Ooggetuigen is opgezet als een spel, waarbij rechter, advocaat en openbare aanklager een rol spelen en meningen naar voren brengen die niet per se met hun eigen meningen overeen hoeven te komen. Zij kunnen expres een extreem standpunt naar voren brengen om de discussie te stimuleren en zo 'advocaat van de duivel' spelen.

In deze laatste Ooggetuigen werd de rol van rechter gespeeld door Eva Westerhoff, die van openbaar aanklager door Dennis Hoogeveen, die van advocaat door Tony Bloem en die van griffier door Bart Koolen. Er kwamen drie stellingen in discussie:

'Gebarentaal is van iedereen.'

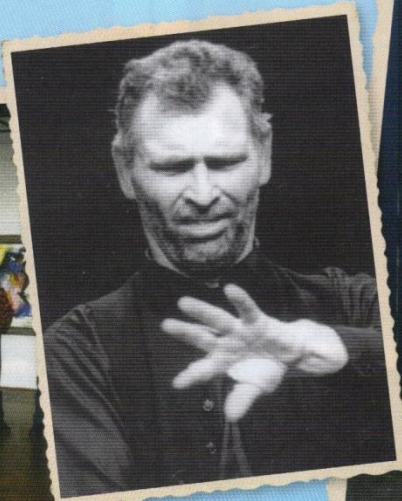
Advocaat Tony Bloem trad op als verdediger en wees er op dat steeds meer horenden gebarentaalvaardig zijn. Een verrijking voor de dovenwereld vond hij. Horende muziektolken worden door veel horende mensen gezien, waardoor gebarentaal bekendheid en status krijgt. Openbaar Aanklager Dennis was het volstrekt oneens: geen enkele dove heeft zin om naar een horende muziektolk te kijken. Gebarentaal moet van en bij dove mensen blijven. Bovendien leert een horende nooit echt goed gebarentaal en kan die dus ook niet goed overbrengen.

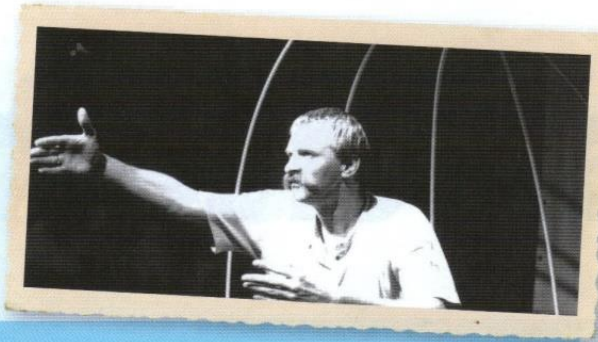
Een mooie tegenstelling waar het publiek flink over in debat ging. Vóórstanders kwamen met voorbeelden als: "door optredens met mijn gebarenkoor leren horende mensen dat er veel mogelijk is met gebarentaal." Of: "Lee Towers weet nu dat zijn *You never walk alone* ook in gebarentaal kan." Of: "Als de gebarentaal alleen van doven is, hoe zit het dan met Coda's?"

Maar er waren ook tegenstanders die bijvoorbeeld argumenteerden: "In het regulier onderwijs bepaalt de tolk gebarentaal het gebarentaal aanbod van het dove kind. Dat is gebarentaal van de Hogeschool Utrecht en mist de creativiteit en vrijheid waarmee doven zelf gebaren." Of: "Als gebarentaal ook van horenden wordt, is de dovengemeenschap ten dode opgeschreven."

'Voor kunst in gebarentaal is erkenning van de Nederlandse Gebarentaal nodig.'

Advocaat Tony Bloem vond erkenning niet noodzakelijk en wees op de situatie in België waar Vlaamse Gebarentaal wel erkend is,

maar het slecht gesteld is met gebarenkunst en tolkvoorzieningen. Openbaar aanklager Dennis betoogde dat erkenning sowieso meer mogelijkheden oplevert voor het ontplooiën van Gebarenkunst. Het publiek was verdeeld. Voorstanders vonden dat wettelijk erkenning betekent dat de politiek ook meer geld over heeft voor kunst in gebarentaal. Tegenstanders brachten daar tegen in: "Echte kunstenaars maken altijd wel kunst. In Griekenland maken arme kunstenaars nu dingen van karton." Of: "Het is juist andersom. Door kunst in gebarentaal profileert de dovenwereld zich en dat kan bijdragen aan erkenning van Nederlandse Gebarentaal."

'Doven investeren te weinig in hun eigen kunst en cultuur.'

Advocaat Tony vond dat de samenleving nu beter toegankelijk is voor doven. Er is daardoor minder behoefte aan speciale kunst voor doven en zij hoeven daarom minder eigen 'doven-initiatieven' te ontplooiën. Openbaar aanklager Dennis vond de toegankelijkheid van de horende samenleving helemaal niet zo geweldig. Muziektoelken zijn vaak de enige toegang tot kunst in de horende samenleving. Doven zelf investeren volgens hem best veel in hun eigen kunst en cultuur. Kijk maar naar de initiatieven op facebook en de Social Media. Het publiek kwam ook met tegenvoorbeelden, zoals het Jean Couprie theater en het festival Clin d'Oeil, om te betogen dat er genoeg doven actief zijn in de kunst. Maar opvallend was dat de meerderheid van het publiek over deze stelling blanco stemde. Blijkbaar was het een stelling waarover het lastig is een mening te vormen.

Online archief

De presentatie van het online archief was een positieve vrolijke noot op deze weemoedige bijeenkomst en stemde erg optimistisch. In een uitgebreide presentatie lieten Mieke Julien en Wouter Bolier zien wat er allemaal al te vinden is. Op een bijzonder uitgebreide manier is bijna alles wat er rond de voorstellingen en andere activiteiten bewaard is gebleven toegankelijk gemaakt. Niet alleen de video-opnames van de uiteindelijke voorstelling dus, maar ook de subsidieaanvragen, foto's en teksten die met elke voorstelling te maken hebben, en veel informatie over de minder zichtbare activiteiten die Handtheater ondernomen heeft. Denk bijvoorbeeld aan theatercursussen, Ooggetuigen-discussies, trainingen voor dove jongeren en het boekje '101 vragen over doof zijn' uit 1990. Hopelijk komt dit boekje nog eens in zijn geheel in het archief terecht, want de antwoorden op veel van de vragen blijven actueel. Een rijke bron dus, dat archief, die over meer gaat dan theatervoorstellingen. Het archief geeft een beeld van de dovgemeenschap gedurende 25 jaar, en daarmee ook van Nederlandse Gebarentaal. Taal verandert voortdurend, en we weten nog erg weinig van de geschiedenis van NGT. Video-opnames als die van Handtheater, maar ook wat er in de archieven van de doveninstututen en dodenclubs ligt opgeslagen, leeft alleen voort als er toegankelijke digitale archieven van gemaakt worden. Handtheater heeft daar een voorbeeldig eerste voorbeeld van gemaakt, dat hopelijk vele andere instellingen zal inspireren. **WG.**

